

กลไกการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
ในมิติการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส*

DRIVING MECHANISM FOR PROMOTING AND DEVELOPING LOCAL INITIATIVES OF
YALA RAJABHAT UNIVERSITY ON IMPROVING THE QUALITY OF LIFE FOR POOR
HOUSEHOLDS AND DISADVANTAGED GROUP

ซุลฟิคอร์ มาโซ, ยุทธนา กาเด็ม*, เซียนทิพย์ รัตนทอง, สุพัตรา รุ่งรัตน์

Sulfikor Maso, Yutthana Kadem*, Sianthip Rattanatong, Supattra Rungrut

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ยะลา ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Yala Rajabhat University, Yala, Thailand

*Corresponding author E-mail: yutthana.k@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษากลไกการพัฒนาเชิงพื้นที่ และ 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการบูรณาการการทำงาน ในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในมิติการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยศึกษาจากผู้บริหารมหาวิทยาลัย นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้างานที่รับผิดชอบงานพัฒนาชุมชน นักวิชาการพัฒนาชุมชนประจำตำบล และกำนันในพื้นที่ตำบลที่ได้ทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) ในการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 143 คน ใช้แบบสัมภาษณ์และจัดเวทีระดมความคิดเห็นเป็นเครื่องมือการวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและการสรุปความ ผลการวิจัยพบว่า ระบบกลไกการขับเคลื่อนงานพัฒนาท้องถิ่นที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในมิติการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส ด้วยการขับเคลื่อน 4 กลไก ได้แก่ 1) คณะกรรมการอำนวยการการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่น (มหาวิทยาลัย) 2) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (มหาวิทยาลัย) 3) คณะกรรมการขับเคลื่อนงานพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส (พื้นที่) และ 4) คณะทำงานส่งเสริมและสนับสนุนการขับเคลื่อนโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (มหาวิทยาลัย) นอกจากนี้ มีแนวทางในการบูรณาการการทำงาน โดยมหาวิทยาลัยควรมีบทบาทเป็นผู้กำหนดกรอบนโยบาย เพราะเป็นต้นทางสนับสนุนงบประมาณ องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ดำเนินการควรมีบทบาทในการสะท้อนความต้องการการพัฒนาให้กับมหาวิทยาลัย การประเมิน สอบทานข้อมูลครัวเรือน และพิจารณาคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายในการเข้าร่วมโครงการ การกำกับติดตามการดำเนินงาน และสำนักงานพัฒนาชุมชนประจำอำเภอมีบทบาทในการสนับสนุนให้คำปรึกษา แนะนำในการดำเนินงานตลอดจนร่วมกันติดตามประเมินผลพร้อม ๆ กัน

คำสำคัญ: กลไกการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, มิติการยกระดับคุณภาพชีวิต, ครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส

Abstract

This research aimed to 1) Study the mechanism of spatial development, and 2) Develop an integrated approach to promote and enhance local areas associated with Yala Rajabhat University, focusing on improving the quality of life for poor households and disadvantaged group. The study was a research and development project involving 143 participants, including university administrators, local government organization presidents, community development supervisors, academics in community development from sub-districts, and headmen from sub-districts that signed a Memorandum of Understanding (MOU) regarding local development initiatives with Yala Rajabhat University. Research tools included an interview form and a brainstorming forum. Data were analyzed using content analysis and summarization methods. The research results indicate that the mechanism system for driving local development work is both appropriate and effective in enhancing the quality of life for poor households and disadvantaged individuals. This system operates through 4 key mechanisms: 1) The committee for driving local promotion and development work at the university; 2) The subcommittee for implementing the Rajabhat University project for local development; 3) The committee focused on improving the quality of life for poor households and disadvantaged groups in the area; and 4) The working group dedicated to promoting and supporting the Yala Rajabhat University project for local development. In addition, there are guidelines for integrating work, where universities should play a role in setting policy frameworks because they are the source of budget support. Subdistrict administrative organizations in the operational areas should reflect development needs to universities, assess and examine household data, and consider the selection of target groups to participate in the project. They should also monitor operations. Meanwhile, the District Community Development Office plays a role in supporting, advising, and recommending operations, as well as jointly monitoring and evaluating results.

Keywords: Driving Mechanism for Promoting and Developing Local Community, Yala Rajabhat University, Improving Quality of Life, Poor Households and Disadvantaged Group

บทนำ

สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยยังคงเป็นปัญหาที่ท้าทายต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ แม้ว่าประเทศไทยจะมีการเติบโตทางเศรษฐกิจในหลายด้าน แต่ครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาสยังคงเผชิญกับข้อจำกัดในการเข้าถึงทรัพยากร บริการสาธารณะ และโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเหลื่อมล้ำนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบในวงกว้างต่อคุณภาพชีวิตประชากร โดยเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส) ยังคงประสบกับความยากจนที่ลึกซึ้งกว่าพื้นที่อื่น ๆ (นักวิจัยโครงการวิจัยแก่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้, 2567) อย่างไรก็ตาม ยังสอดคล้องกับข้อมูลการรายงานสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย โดยการพิจารณาเฉพาะจังหวัดที่ติด 10 อันดับแรกของจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนที่สุดในในปี 2565 ได้แก่ แม่ฮ่องสอน ปัตตานี ตาก นราธิวาส กาฬสินธุ์ หนองบัวลำพู ยะลา ศรีสะเกษ ชัยนาท และระนอง จะเห็นได้ว่า สามจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ใน 10 อันดับแรกที่มีคนจนกระจุกตัวสูง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) อีกทั้งยังมีปัญหาในมิติความมั่นคงและ

ความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ ทำให้แนวทางการลดสัดส่วนความยากจนเพื่อให้ประชาชนได้หลุดพ้นจากความยากจนทำได้ยากขึ้น จากปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และสังคมที่ไม่เท่าเทียมยังคงเป็นประเด็นการพัฒนาที่ควรให้ความสำคัญเร่งด่วน ซึ่งความยากจนในพื้นที่นี้ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงจากปัญหาทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังเป็นผลจากปัญหาด้านความมั่นคงที่ส่งผลให้เกิดการขาดโอกาสในการพัฒนาและการเข้าถึงทรัพยากร เชื่อมโยงสู่พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีลักษณะเฉพาะในด้านปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง ทำให้การพัฒนาชุมชนและการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ต้องการแนวทางเฉพาะที่ตรงตามบริบทของท้องถิ่น ส่งผลต่อการลดความเหลื่อมล้ำและการสร้างโอกาสให้ครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาสในพื้นที่ จึงมีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนในระดับชุมชน (สำนักงานที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2561) ขณะเดียวกัน หากมองในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีภารกิจในการเป็นสถาบันการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ในทุกมิติทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และสิ่งแวดล้อม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องในโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสนองตอบพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรง มีปณิธาน “สืบสาน รักษา ต่อยอด” และมีความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ เชื่อมโยงยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา 20 ปี ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นเพื่อความยั่งยืน ตามพันธกิจมหาวิทยาลัยราชภัฏของสถาบันอุดมศึกษากลุ่มที่ 3 จึงได้ขับเคลื่อนโครงการพัฒนาท้องถิ่น มุ่งเน้นการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Based Approach) โดยบูรณาการองค์ความรู้ งานบริการวิชาการสู่พัฒนานวัตกรรมชุมชนเพื่อสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม โดยน้อมนำศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายให้คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย รวมทั้ง นักศึกษา ลงพื้นที่ปฏิบัติการในชุมชนท้องถิ่น เพื่อถ่ายทอดศาสตร์/องค์ความรู้ มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาความต้องการที่ตอบโจทย์ของพื้นที่และเหมาะสมกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม นำไปสู่สถาบันการศึกษาอันเป็นที่พึงของประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและเสริมสร้างความมั่นคงทุกมิติอย่างยั่งยืน (นักวิจัยโครงการวิจัยแก้จนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้, 2567)

ดังนั้น การแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่จำเป็นต้องใช้แนวทางเฉพาะที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ (กรณีย์พล วิวรรณมงคล และคณะ, 2564) แนวทางดังกล่าวไม่เพียงแต่ต้องมุ่งเน้นการส่งเสริมเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาสเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาถึงปัจจัยทางสังคมและความมั่นคงที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ การพัฒนาและการแก้ไขปัญหาความยากจนจึงต้องมุ่งเน้นและให้ความสำคัญในประเด็นการสร้างโอกาสที่ยั่งยืนสำหรับครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส เพื่อให้ครัวเรือนเป้าหมายมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง และสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตได้ในระยะยาว การสร้างศักยภาพดังกล่าวไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนด้านการเงินหรืออาชีพเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการพัฒนาด้านความรู้ ทักษะ และการสนับสนุนทางสังคมที่เหมาะสม เพื่อให้ครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาสสามารถเติบโตและพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคงในระยะยาว (มนตรี สังข์ทอง, 2560) การใช้แนวทางที่ครอบคลุมและเชื่อมโยงกับความต้องการเฉพาะของพื้นที่จะเป็นกุญแจสำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาแนวทางการลดสัดส่วนความยากจนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยต้องคำนึงถึงการลดความเหลื่อมล้ำในมิติเศรษฐกิจและมิติสังคม ที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจฐานรากและสังคมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ลดทอนความเข้มแข็งของการพึ่งพาตนเองในท้องถิ่น และประชาชน ครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาสขาดโอกาสการพัฒนา ขีดความสามารถสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จนสามารถหลุดพ้นความยากจนได้ (สำนักงานประสานการพัฒนา นโยบายรองรับสังคมสูงวัย, 2562) นอกจากนี้ แนวทางการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีการดำเนินงานด้านการพัฒนาเชิงพื้นที่เพียงหน่วยงานเดียว ยังขาดภาคีกลไกการบริหารระดับนโยบายขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัย ยังขาดกลไกในระดับพื้นที่ กลไกคณะกรรมการ เป็นต้น เพื่อบูรณาการศาสตร์ องค์ความรู้ และบูรณาการความ

ร่วมมือของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เพื่อปรับทิศทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขจัดปัญหาที่เป็นเป้าหมายสำคัญ (Pain Point) โดยเน้นเป้าหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การวิเคราะห์ศักยภาพทุนของพื้นที่ เพื่อใช้เป็นทุนการพัฒนา (Gain Point) ที่มุ่งเป้าให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำในสังคม รวมถึง การสร้างโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถหลุดพ้นจากวงจรความยากจนได้ (สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2563)

อย่างไรก็ตาม แนวคิดการใช้กลไกความร่วมมือในการขับเคลื่อนงานพัฒนาเชิงพื้นที่ร่วมกันทำงานกับหน่วยงานหลักที่เป็นเจ้าภาพ เป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับเป็นอย่างมาก เนื่องจากสามารถปิดจุดอ่อนของการขับเคลื่อนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกลไกระดับพื้นที่ซึ่งเป็นคณะกรรมการในพื้นที่เป้าหมายของการขับเคลื่อนงานพัฒนาในระดับตำบล และประกอบด้วยตัวแทนระดับหมู่บ้านที่ทำงานสอดคล้องประสานกันกับหน่วยงานเจ้าภาพหลักหรือผู้รับผิดชอบโครงการหลัก ในบทบาทที่แตกต่างกันไปที่สามารถหนุนเสริมการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

จากความสำเร็จของประเด็นข้างต้นจะเห็นได้ว่า การขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่ผ่านมา ยังไม่มีการวางระบบ กลไก เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถขับเคลื่อนภารกิจและยุทธศาสตร์ และไม่สามารถตอบสนองนโยบายการพัฒนาเชิงพื้นที่ได้เต็มศักยภาพ ดังนั้น การวิจัยนี้จึงมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาระบบ กลไกที่เหมาะสมตลอดจน แนวทางการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อให้มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาสในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นผลลัพธ์ที่สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงในชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง และสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลไกการพัฒนาเชิงพื้นที่ในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในมิติการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการบูรณาการการทำงาน ในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในมิติการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส ที่สามารถสร้างผลกระทบในการหลุดพ้นความยากจน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาแนวทางการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในมิติครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส มีรูปแบบเป็นการวิจัยและการพัฒนา (Research and Development) เพื่อศึกษาระบบกลไกที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาและแนวทางการบูรณาการการทำงาน ทั้งหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยและหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่สามารถทำให้การขับเคลื่อนงานมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งการศึกษาเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 เป็นการศึกษา ออกแบบ และพัฒนาต้นแบบ (Model) ของระบบ กลไก และศึกษาแนวทางการบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับพื้นที่ และนำเสนอต้นแบบให้กับคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเห็นชอบ และช่วงที่ 2 เป็นการศึกษาการนำต้นแบบที่ได้จากการศึกษาในช่วงแรกมาทดลองใช้จริง เพื่อค้นหาประสิทธิภาพ ปัญหา จุดเด่น จุดที่ต้องพัฒนา

ตามข้อค้นพบ แล้วดำเนินการปรับปรุงแก้ไขต้นแบบ (Model) ให้มีความสมบูรณ์มากที่สุดเพื่อให้สามารถนำไปใช้กับการพัฒนาเชิงพื้นที่ได้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยการพัฒนาแนวทางการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในมิติครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส ที่สามารถสร้างผลกระทบในการหลุดพ้นความยากจน ได้กำหนดประชากรเป้าหมายทั้งหมด 143 คน ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาท้องถิ่นภายในมหาวิทยาลัย ได้แก่ อธิการบดีและรองอธิการบดีที่รับผิดชอบงานพัฒนาท้องถิ่น หัวหน้าส่วนราชการระดับคณะและเทียบเท่าคณะ หัวหน้าโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่น จำนวน 19 คน และส่วนที่ 2 หน่วยงานภายนอกมหาวิทยาลัยในพื้นที่ดำเนินการงานพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ได้แก่ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้างานที่รับผิดชอบงานพัฒนาชุมชน นักวิชาการพัฒนาชุมชนประจำตำบล และกำนันในพื้นที่ตำบลที่ได้ทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) เป็นพื้นที่ดำเนินการงานพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 31 ตำบล ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีจำนวนประชากรเป้าหมาย 124 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการพัฒนาแนวทางการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในมิติครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการรวบรวมแนวคิด รูปแบบที่เหมาะสมของระบบ กลไก ทั้งในระดับมหาวิทยาลัย และระบบ กลไกในระดับพื้นที่ดำเนินการ นอกจากนี้ ยังศึกษาบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมของมหาวิทยาลัย และหน่วยงานในระดับพื้นที่ดำเนินการ และ 2) การจัดเวทีระดมความคิดเห็น เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลการประเมินประสิทธิภาพของระบบ กลไก และการบูรณาการหน่วยงานที่ได้ทดลองใช้จริง ในประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพ ปัญหา จุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุง ทั้งยังเป็นการยืนยันประสิทธิภาพของผลการวิจัยด้วย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อพัฒนาระบบ กลไก ที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาและพัฒนาแนวทางการบูรณาการการทำงาน ทั้งหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยและหน่วยงานภายนอก ใช้การสัมภาษณ์ ซึ่งนักวิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์และมีการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ด้วยโดยสัมภาษณ์ผู้บริหารมหาวิทยาลัย และผู้ที่รับผิดชอบงานพัฒนาชุมชนระดับตำบล จำนวน 31 ตำบล ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้ทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) เป็นพื้นที่ดำเนินการงานพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และใช้การจัดเวทีระดมความคิดเห็น โดยจัดเวทีระดมความคิดเห็น 3 ครั้ง (จังหวัดละ 1 ครั้ง) มีผู้บริหารมหาวิทยาลัย นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้างานที่รับผิดชอบงานพัฒนาชุมชน นักวิชาการพัฒนาชุมชนประจำตำบล และกำนัน ในพื้นที่ตำบลที่ได้ทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) ในการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เข้าร่วมกิจกรรมเวทีระดมความคิดเห็นประมาณ 40 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือการวิจัยซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ สามารถแบ่งได้ 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์ ผู้บริหารมหาวิทยาลัย และผู้ที่รับผิดชอบงานพัฒนาชุมชนระดับตำบล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์และถอดเทปการสัมภาษณ์ โดยนำเนื้อหาหาวิเคราะห์ประเด็นโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการจัดกลุ่มประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สรุปเป็นต้นแบบ (Model) กลไกและแนวทางการบูรณาการการทำงาน และนำไปทดลองใช้จริง และ ส่วนที่ 2 การจัดเวทีระดมความคิดเห็น โดยมีผู้บริหารมหาวิทยาลัย นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้างานที่รับผิดชอบงานพัฒนาชุมชน นักวิชาการพัฒนาชุมชนประจำตำบล และกำนันในพื้นที่ตำบล ดำเนินการโดยนักวิจัย มีการบันทึกภาพเคลื่อนไหว และนำ

ข้อมูลการถอดเทปมาสังเคราะห์โดยใช้เทคนิคการสรุปความ เพื่อสรุปประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับประสิทธิภาพ ปัญหา จุดเด่น และจุดที่ต้องพัฒนาทั้งยังเป็นการยืนยันถึงผลการวิจัยที่สามารถใช้ได้จริงจากเวทีระดมความคิดเห็นด้วย

ผลการวิจัย

จากการวิจัยกลไกการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในมิติการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส สามารถนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระบบ กลไก ในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในมิติการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส

การศึกษาระบบ กลไกที่มีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในมิติการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนงานทั้งในระดับผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับนโยบายด้านการพัฒนาท้องถิ่น และส่วนราชการในพื้นที่ระดับตำบลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในการดำเนินงาน จำนวน 31 ตำบล โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์และการจัดเวทีระดมความคิด พบว่า ควรมีระบบ กลไก การขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ ด้วยการขับเคลื่อน 4 กลไกที่สำคัญในระดับต่าง ๆ ดังนี้

1.1 คณะกรรมการอำนวยการการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่น

การขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของ จำเป็นต้องมีคณะกรรมการอำนวยการ เป็นคณะกรรมการสูงสุด ซึ่งประกอบด้วย อธิการบดี เป็นประธานกรรมการ รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เป็นรองประธาน มีกรรมการประกอบด้วยรองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี หัวหน้าส่วนระดับมหาวิทยาลัย เป็นกรรมการ และหัวหน้าศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่น เป็นกรรมการและเลขานุการ ขณะเดียวกัน พบว่า คณะกรรมการอำนวยการการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่น ควรมีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายของการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่น ทั้งภาพรวม และการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส โดยกำหนดหลักเกณฑ์ของโครงการ/กิจกรรม เพื่อให้เป็นไปตามกรอบยุทธศาสตร์ตัวชี้วัดของที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ (ทปอ. มรภ.) ที่เกี่ยวข้องกัยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นในการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส พิจารณากำหนดกรอบการใช้งบประมาณประจำปีในโครงการด้านต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทแนวนโยบายการพัฒนาระดับพื้นที่ และพิจารณาแต่งตั้งคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยเฉพาะคณะอนุกรรมการที่เกี่ยวกับการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส

1.2 คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

ในการจัดตั้งคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นนั้นมีกรอบนโยบายในการขับเคลื่อนในการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาสเป็นหลัก และมีกิจกรรมที่แตกต่างกันในหลักคิด วิธีการ ตลอดจนศาสตร์องค์ความรู้ที่นำมาใช้ ซึ่งการแต่งตั้งอนุกรรมการ ต้องสอดคล้องกับบริบทของศาสตร์และการกระจายการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงาน โดยมีประธานอนุกรรมการเป็นผู้รับผิดชอบหลักต้องเป็นระดับหัวหน้าส่วน และมีองค์ประกอบของคณะอนุกรรมการจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่หลากหลาย และมีกรรมการและเลขานุการที่ประธานอนุกรรมการแต่งตั้งตามความเหมาะสม นอกจากนี้ จำนวนคณะอนุกรรมการควรขึ้นอยู่กับจำนวนงบประมาณและความหลากหลายของศาสตร์ที่นำมาใช้ในการดำเนินงานในด้านการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส อย่างไรก็ตาม คณะอนุกรรมการ ควรมีบทบาทหน้าที่ในการวางกรอบการขับเคลื่อนการดำเนินโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจน

และผู้ด้อยโอกาส เพื่อให้สอดคล้องกับแนวนโยบายที่คณะกรรมการอำนวยการในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นในด้านการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาสได้กำหนดไว้ การกำหนดรายละเอียดกิจกรรม การบ่งชี้การใช้งบประมาณในแต่ละกิจกรรม การเขียนตัวคูณงบประมาณแต่ละกิจกรรม การกำหนดเป้าหมายของโครงการ/กิจกรรม การบริหารเป้าหมายและความสำเร็จ และการกำกับติดตามและรายงานผลในแต่ละไตรมาส ขณะเดียวกัน บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นในการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส ถือได้ว่ามีส่วนสำคัญด้านการขับเคลื่อนงาน เนื่องจากมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับโครงการ/กิจกรรม การใช้งบประมาณ และการกำกับติดตาม ตลอดจนบทบาทการสนับสนุน การให้คำปรึกษา และการแก้ปัญหาอย่างใกล้ชิดในแต่ละกิจกรรม

1.3 คณะกรรมการขับเคลื่อนงานพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส ซึ่งเป็นคณะกรรมการขับเคลื่อนงานระดับพื้นที่ เป็นคณะกรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย และอยู่ในพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยระดับตำบล ๆ ละ 2 ชุด ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการที่ปรึกษางานพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาสระดับตำบล และ 2) คณะกรรมการขับเคลื่อนงานพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิต ครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาสระดับตำบล ซึ่งแต่งตั้งโดยองค์การบริหารส่วนตำบล มีรายละเอียด ดังนี้

1.3.1 คณะกรรมการที่ปรึกษางานพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาสระดับตำบล ประกอบด้วย นายอำเภอเป็นประธานกรรมการ ปลัดอำเภอที่รับผิดชอบตำบล กำนันและรองอธิการบดีฝ่ายพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเป็นกรรมการ โดยคณะกรรมการที่ปรึกษามีบทบาทในการให้คำปรึกษาและให้ข้อเสนอแนะในการทำงานยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาสทุกมิติ เพื่อให้การขับเคลื่อนการดำเนินโครงการประสบความสำเร็จ

1.3.2 คณะกรรมการขับเคลื่อนงานพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิต ครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาสระดับตำบล ประกอบด้วยนายกองค์การบริหารส่วนตำบล/นายกเทศมนตรีเป็นประธานกรรมการ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล/รองนายกเทศมนตรี เป็นรองประธานกรรมการ สมาชิกสภาตำบล/เทศบาล ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน ประธานบัณฑิตอาสา ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และหัวหน้าศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่น (มหาวิทยาลัย) เป็นกรรมการ และผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคมหรือนักวิชาการพัฒนาชุมชน เป็นกรรมการและเลขานุการ โดยคณะกรรมการขับเคลื่อนงานพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิต ครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาสระดับตำบล มีบทบาทหน้าที่ในการศึกษา วิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ และศักยภาพทุนทางสังคมในพื้นที่ตำบลเป้าหมายและกำหนดกรอบแนวทางการพัฒนา บนพื้นฐานปัญหาและความต้องการ (Paint Point) ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ร่วมกับมหาวิทยาลัย สอบทานครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาสในพื้นที่ และคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมในการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม และการติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมยกระดับคุณภาพชีวิต ครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาสที่ดำเนินการในพื้นที่

1.4 คณะทำงานส่งเสริมและสนับสนุนการขับเคลื่อนโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เป็นอีกหนึ่งกลไกที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนงานในลักษณะการประสานงานและเชื่อมโยงทุกกลไกที่กล่าวมาข้างต้นและทำหน้าที่ในเชิงธุรการให้ทุกกลไกสามารถทำงานสอดประสานกัน ซึ่งประกอบด้วยผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่น เป็นประธานกรรมการ ส่วนกรรมการมาจากตัวแทนอาจารย์ที่รับผิดชอบโครงการ/กิจกรรม ตัวแทนจากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน และหัวหน้างานบริหารทั่วไปศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่น เป็นกรรมการและเลขานุการ โดยกลไกนี้ต้องมีบทบาทในการประสานงานและเชื่อมโยงการขับเคลื่อนทุกกลไก การเตรียมข้อมูลเพื่อการขับเคลื่อนงานโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น การจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ การสนับสนุนการเบิกจ่ายงบประมาณ การจัดกิจกรรมเชิงการบริหารจัดการต่าง ๆ การวางระบบการรายงาน

และการประเมินผล และงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการหนุนเสริมความสำเร็จในการขับเคลื่อนงานโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

2. เพื่อพัฒนาแนวทางการบูรณาการการทำงาน ในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในมิติครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส

การทำงานในยุคปัจจุบันเป็นการขับเคลื่อนงานที่ภารกิจเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน ดังนั้น การบูรณาการการทำงานจึงมีความจำเป็นต้องมีการกำหนดและออกแบบรายละเอียดในเชิงบูรณาการเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนงานอย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาพบว่า การขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในมิติครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส ซึ่งมีหน่วยงานบูรณาการประกอบด้วยมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา องค์กรบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ดำเนินงาน สำนักงานพัฒนาชุมชนประจำอำเภอ โดยมีแนวทางในการบูรณาการการทำงาน ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เป็นหน่วยงานหลัก เป็นต้นทางของการได้รับงบประมาณในการขับเคลื่อนงาน ดังนั้น บทบาทของมหาวิทยาลัยจะเป็นผู้กำหนดกรอบ นโยบาย ในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในมิติครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส ที่สามารถสร้างผลกระทบในการหลุดพ้นความยากจน ตามความต้องการของพื้นที่ แล้วกำหนดกรอบงบประมาณ แล้วกำหนดโครงการ/กิจกรรมและผู้รับผิดชอบ ตลอดจนการกำหนดพื้นที่ดำเนินการในแต่ละกิจกรรมต่าง ๆ

องค์กรบริหารส่วนตำบล เป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญในระดับพื้นที่ ในฐานะเจ้าของพื้นที่ และเป็นประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนงานพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส มีบทบาทในการสะท้อนความต้องการในรายละเอียดการพัฒนาให้กับมหาวิทยาลัย การประเมินและ สอบทานครัวเรือนยากจนในพื้นที่ และคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่สอดคล้องกับกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยได้กำหนดมาด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ในระดับชุมชน รวมทั้งการกำกับติดตามครัวเรือนที่ได้รับการสนับสนุนกิจกรรมในปีที่ผ่านมาเพื่อถอดบทเรียนการขับเคลื่อนงานในอนาคต

สำนักงานพัฒนาชุมชนประจำอำเภอ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนาพื้นที่ ซึ่งมีบทบาทในการสนับสนุน ให้คำแนะนำ และร่วมกับองค์กรบริหารส่วนตำบลในการกำกับติดตาม ประเมินผล แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้กับครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการอย่างใกล้ชิด ทั้งยังเป็นพี่เลี้ยงให้กับครัวเรือนยากจนอีกทางด้วย

อย่างไรก็ตาม จากการนำผลการศึกษาไปทดลองใช้กับงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในมิติการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส พบว่า ระบบ กลไก และแนวทางการบูรณาการดังกล่าวมีทั้งจุดเด่นและจุดที่ต้องพัฒนา ดังนี้

จุดเด่น ระบบ กลไก และแนวทางการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้สามารถขับเคลื่อนงานอย่างเป็นระบบ มีความเข้มแข็ง หน่วยงานทั้งหมดมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับในพันธกิจร่วมกับเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจน หน่วยงานมีบทบาทหน้าที่ที่สอดคล้องประสานกัน ไม่ซ้ำซ้อน จนทำให้ครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาสในพื้นที่ได้รับการแก้ไขไม่มากนักน้อย อันนำมาซึ่งการบรรลุตัวชี้วัดของหน่วยงานที่จัดสรรงบประมาณ

จุดที่ต้องพัฒนา เนื่องจากมีกลไกร่วมกันขับเคลื่อนพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในมิติการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาสมีหลายกลไก ทำให้การประสานงานเกิดคลาดเคลื่อนได้ง่าย ก่อให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการขับเคลื่อน จึงต้องพัฒนาระบบการประสานงานใหม่ให้เกิดประสิทธิภาพและลดระยะเวลาในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันต่อไป

อภิปรายผล

จากการศึกษากลไกการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในมิติการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลไกการพัฒนาเชิงพื้นที่ในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในมิติการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาสและเพื่อพัฒนาแนวทางการบูรณาการการทำงาน ในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในมิติการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาสที่สามารถสร้างผลกระทบในการหลุดพ้นความยากจน ซึ่งผลการศึกษา สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

กลไกที่สำคัญของการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ ในมิติการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส ประกอบด้วย 4 กลไก ที่สามารถทำงานอย่างสอดประสานกัน ได้แก่ 1) คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่น 2) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น 3) คณะกรรมการขับเคลื่อนงานพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส และ 4) คณะทำงานส่งเสริมและสนับสนุนการขับเคลื่อนโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะกลไกหลักในการขับเคลื่อนงานเป็นผู้ที่เป็นเจ้าภาพโดยตรง สามารถกำหนดนโยบายและกรอบงบประมาณ ส่วนกลไกระดับรองนั้น เป็นผู้ที่มีบทบาทเชิงพื้นที่ มีความใกล้ชิดกับกลุ่มเป้าหมายที่สามารถกำกับติดตามการดำเนินงานได้อย่างสะดวก สอดคล้องกับ พระครูปลัดสวพัฒนพุทธิคุณ (สุเทพ ดีเยี่ยม) ได้ศึกษาการปกครองในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ตามยุทธศาสตร์สี่แยกอินโดจีน พบว่า กลไกหลักมีส่วนสำคัญในการจัดการเชิงพื้นที่ในการกำหนดนโยบาย และต้องมีกลไกเชิงพื้นที่ซึ่งเป็นกลไกรองที่หนุนเสริมการทำงานให้มีประสิทธิภาพ (พระครูปลัดสวพัฒนพุทธิคุณ (สุเทพ ดีเยี่ยม), 2563) และสอดคล้องกับ สุดคณิง ณ ระนอง และคณะ ได้ศึกษาการพัฒนาาระบบและกลไกการบริหารจัดการงานวิจัยเชิงพื้นที่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย พบว่า มหาวิทยาลัยเป็นกลไกหลักในการบริหารงานวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการนำไปใช้ประโยชน์ (สุดคณิง ณ ระนอง และคณะ, 2563) ซึ่งมีสอดคล้องในกลไกหลักที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบโครงการโดยตรงและกลไกสนับสนุนที่เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในมิติครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส มีหน่วยงานบูรณาการการทำงานประกอบด้วย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีบทบาทเป็นผู้กำหนดกรอบ นโยบาย ที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ แล้วกำหนดกรอบงบประมาณ แล้วกำหนดโครงการ/กิจกรรมและผู้รับผิดชอบ ตลอดจนการกำหนดพื้นที่ดำเนินการในแต่ละกิจกรรมต่าง ๆ องค์การบริหารส่วนตำบล มีบทบาทในการสะท้อนความต้องการในรายละเอียดการพัฒนาให้กับมหาวิทยาลัย การประเมินและสอบทานครัวเรือนยากจนในพื้นที่ และคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่สอดคล้องกับกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยได้กำหนดมาด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ในระดับชุมชน กำกับติดตามครัวเรือนที่ได้รับการสนับสนุนกิจกรรมในปีที่ผ่านมาเพื่อถอดบทเรียนการขับเคลื่อนงานในอนาคต และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ มีบทบาทในการสนับสนุน ให้คำแนะนำและร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลในการกำกับติดตาม ประเมินผล แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้กับครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการอย่างใกล้ชิด ทั้งยังเป็นพี่เลี้ยงให้กับครัวเรือนยากจน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า บทบาทของหน่วยงานแต่ละหน่วยงานที่ทำงานเชิงบูรณาการมีภาระหน้าที่ของตนเองที่มีความชัดเจนอยู่แล้ว จึงสามารถบูรณาการการทำงานในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในมิติครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส ที่สามารถสร้างผลกระทบในการหลุดพ้นความยากจน สอดคล้องกับ พลัญญ์ ยัมประเสริฐ และสุริยะใส กตะศิลา ได้ศึกษาการบริหารจัดการแบบบูรณาการในการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของชุมชน วงเวียนใหญ่ให้เหมาะสมตามกรอบนโยบาย Thailand 4.0. พบว่า การบูรณาการระหว่างหน่วยงานควรกำหนดบทบาทตามภาระงานเดิมที่รับผิดชอบ และการพัฒนาการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพมีผลเชิงบวกในการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงาน (พลัญญ์ ยัมประเสริฐ และสุริยะใส กตะศิลา, 2565) ซึ่งมีสอดคล้องในบทบาทของหน่วยงานที่รับผิดชอบ

โครงการโดยตรงในการกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนงาน ส่วนหน่วยงานเชิงพื้นที่ที่สามารถบูรณาการการทำงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการพัฒนาแนวทางการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในมิติการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส ที่สามารถสร้างผลกระทบในการหลุดพ้นความยากจน เพื่อพัฒนาระบบ กลไก ที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในมิติการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส ที่สามารถสร้างผลกระทบในการหลุดพ้นความยากจน และเพื่อพัฒนาแนวทางการบูรณาการการทำงาน ในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยมีกลไกการขับเคลื่อนที่สำคัญประกอบด้วย 4 กลไก ได้แก่ คณะกรรมการอำนวยการการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย อธิการบดี เป็นประธานกรรมการ รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เป็นรองประธาน มีกรรมการประกอบด้วยรองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี หัวหน้าส่วนระดับมหาวิทยาลัย เป็นกรรมการ และหัวหน้าศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่น เป็นกรรมการและเลขานุการ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีประธานเป็นผู้รับผิดชอบหลักต้องเป็นระดับหัวหน้าส่วน และมีองค์ประกอบของคณะอนุกรรมการจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่หลากหลาย และมีกรรมการและเลขานุการที่ประธานอนุกรรมการแต่งตั้ง นอกจากนี้ จำนวนคณะอนุกรรมการควรขึ้นอยู่กับจำนวนงบประมาณและความหลากหลายของศาสตร์ที่นำมาใช้ในการดำเนินงาน คณะกรรมการขับเคลื่อนงานพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส เป็นคณะกรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย และอยู่ในพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยระดับตำบล ๆ ละ 2 ชุด ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการที่ปรึกษา และ 2) คณะกรรมการขับเคลื่อนงานพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิต ครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาสระดับตำบล ซึ่งแต่งตั้งโดยองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะทำงานส่งเสริมและสนับสนุนการขับเคลื่อนโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วย ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่น เป็นประธาน ส่วนกรรมการมาจากตัวแทนอาจารย์ที่รับผิดชอบโครงการ ตัวแทนจากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน และหัวหน้างานบริหารทั่วไปศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นเป็นกรรมการและเลขานุการ ในขณะเดียวกับการบูรณาการการทำงาน มหาวิทยาลัยและองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ดำเนินงาน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ และมีแนวทางในการบูรณาการการทำงาน ดังนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีบทบาทเป็นผู้กำหนดกรอบ นโยบาย ตามความต้องการของพื้นที่ ด้านงบประมาณ และโครงการ และผู้รับผิดชอบ องค์การบริหารส่วนตำบล มีบทบาทในการสะท้อนความต้องการของพื้นที่ และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ มีบทบาทในการสนับสนุน ให้คำแนะนำ ร่วมกำกับติดตาม ประเมินผล แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้กับครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ การสร้างกลไกที่เอื้อต่อการพัฒนานั้น ควรต้องมีการจัดทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) อย่างเป็นทางการ และการสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานในระดับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน และผู้รับผิดชอบหลักในการประสานงานเพื่อให้กลไกสามารถทำงานอย่างบูรณการนั้น ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการประสานงานชุมชนและสังคมเป็นพื้นฐาน และศาสตร์ของการสื่อสารและการประสานงานที่ดี จึงทำให้การขับเคลื่อนงานเป็นไปอย่างเรียบร้อย คล่องตัว บรรลุเป้าหมายสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- กรัณย์พล วิวรรณมงคล และคณะ. (2564). การวิจัยและพัฒนากระบวนการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีมหาวิทยาลัยเป็นพี่เลี้ยง. วารสาร ศิลปะการจัดการ, 5(3), 955-972.
- นักวิจัยโครงการวิจัยแก้จนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. (2567). สถานการณ์ความยากจนในพื้นที่สาม จังหวัดชายแดนภาคใต้: ประสพการณ์จากโครงการวิจัยแก้จน ในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ปี 2565 - 2567. นนทบุรี: หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่.
- พระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ (สุเทพ ดีเยี่ยม). (2563). กลไกภาครัฐในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ตามยุทธศาสตร์สี่ แยกอินโดจีน. วารสารการบริหารนิเทศบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 6(1), 81-94.
- พลัฏฐ์ ยิ้มประเสริฐ และสุริยะใส กตะศิลา. (2565). การบริหารจัดการแบบบูรณาการในการพัฒนาความอยู่ดีมีสุข ของชุมชนวงเวียนใหญ่ให้เหมาะสมตามกรอบนโยบาย Thailand 4.0. วารสารสังคมศาสตร์และ มานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(9), 170-184.
- มนตรี สังข์ทอง. (2560). รูปแบบการประเมินภายในเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่. วารสารวิจัยเพื่อ การพัฒนาเชิงพื้นที่, 9(4), 234-241.
- สำนักงานที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ. (2561). ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ.
- สำนักงานประสานการพัฒนา นโยบายรองรับสังคมสูงวัย. (2562). แนวทางการพัฒนา และขับเคลื่อนนโยบาย รองรับสังคมสูงวัยระดับพื้นที่. นนทบุรี: สำนักงานประสานการพัฒนา นโยบายรองรับสังคมสูงวัย (สปสว.).
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). รายงานวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและ ความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ประจำปี 2565. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. (2563). ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580). ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- สุดคณิง ณ ระนอง และคณะ. (2563). การพัฒนาระบบและกลไกการบริหารจัดการงานวิจัยเชิงพื้นที่ มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 12(4), 257-271.